

DORPS
VISIE
2014
2019

LOLLUM WAAKSENS

Colofon

Initiatiefnemer:
Dorpsbelang Lollum-Waaksens

Begeleiding discussieavonden:

Gesprekleders:
Haye Jacob Jorritsma
Holger Bakker
Klaas Hendriks
Chantal van Sluys
Johannes Herder
Gerrie Folkerts

Notulisten:
Michaëla van Beekhuizen
Baukje Westra
Inge Wildschut
Antje Tuinstra
Crista Sieperda
Hilly Velde

Uitwerking en eindredactie:
Baukje Westra en Inge Wildschut

Coördinatie:
Johannes Herder

Vormgeving:
John van den Berg

Foto's:
Lykle Veenje, Klaas Hendriks, Johannes Herder, John van den Berg, Hendrik Jellema

Drukwerk:
WMMedia, Draaisma druk & Print, Dronryp

Subsidies:
Gemeente Súdwest-Fryslân

© 2014 Dorpsbelang Lollum-Waaksens. Alle rechten voorbehouden.
Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

VOORWOORD

Voor u ligt de nieuwe dorpsvisie van Lollum-Waaksens. Reden om deze visie te ontwikkelen is gelegen in het feit dat de oude versie dateert uit 2005. Dit geeft ons de gelegenheid om te kijken naar wat er is veranderd en naar de nabije toekomst.

De visie is onder andere ontstaan door de informatie die we hebben verzameld gedurende twee discussieavonden die door het dorpsbelang belegd zijn voor de inwoners van Lollum en Waaksens.

Opvallend hierbij was dat er veel werd gesproken over het behoud van voorzieningen. Voor de aanwezigen was dit een belangrijke voorwaarde voor het behoud van de leefbaarheid in de beide dorpen. Dit is begrijpelijk en terecht. Tegelijkertijd ontstaat daar ook een spanningsveld, want de wereld om ons heen is veranderd en verandert nog steeds en wel in hoog tempo. Zelfs in de tijd dat we deze visie uitwerken zijn er alweer dingen veranderd. Het informatietijdperk heeft zijn intrede gedaan. De wereld is niet een beetje veranderd in tien jaar tijd, de wereld is compleet veranderd in een decennium.

Hoe gaan we daar mee om, hoe zorgen we ervoor dat ons leefomgeving plezierig en leefbaar blijft? Dit vergt van ons de moed en de bereidheid om mee te veranderen in de veranderende wereld. Alleen vasthouden aan het oude is niet de oplossing, maar wat dan wel?

We proberen in deze visie een balans te vinden tussen veranderen en behouden. Dit is zoeken met elkaar naar (nieuwe) mogelijkheden. Er zijn natuurlijk bedreigingen, maar net zo goed kansen. We worden uitgedaagd om na te denken om ondanks en dankzij alle veranderingen de leefbaarheid in onze dorpen vorm te geven. Dat is een ingewikkeld maar ook een spannend proces.

Waaksens, 31 maart 2014.

Johannes Herder

Voorzitter Dorpsbelang Lollum-Waaksens

Inhoudsopgave

1. Inleiding
2. Sociaal geografische gegevens
3. Voorzieningen
  - a. School
  - b. Bibliotheek
  - c. Kerken/kerkgebouwen
  - d. Dorpshuis
  - e. Vacaturebank
4. Vrije tijd
  - a. Plaats voor kinderen
  - b. Plaats voor 12- tot 16-jarigen
  - c. Culturele activiteiten
  - d. Sportieve activiteiten
  - e. Wandel- en fietspaden
5. Wonen en werken
  - a. (Huur)Woningen
    - a1. Goedkope starterswoningen
    - a2. Huurwoningen
  - b. Bedrijvenverzamelgebouw
6. Duurzame energie
  - a. Windenergie
  - b. Energiecoöperatie
7. Verkeer
  - a. Veiligheid
  - b. Verkeersveiligheid in de dorpen
  - c. Verkeersveiligheid richting grotere plaatsen met scholen
  - d. Verkeer over het water
8. Bestuurlijke aangelegenheden
  - a. Dorpsbelang/gemeentes
  - b. Meer jongeren bij verenigingen betrekken
  - c. Verenigingen clusteren of samenvoegen
9. Communicatie
  - a. Internet/website
  - b. Dorpskrant
  - c. Samenwerken/netwerken

1. Inleiding

Als we het over veranderingen hebben, waar hebben we het dan over?

Als we de sociaal geografische gegevens die op de volgende pagina staan vermeld vergelijken met de cijfers van de voorgaande visie dan valt op dat het inwonertal van Waaksens stabiel is gebleven (zelfs een geringe groei) met 83 in 2003 en 87* in januari 2014.

In Lollum ligt dat anders. Het blijkt dat in Lollum krimp heeft plaatsgevonden. In 2003 telde Lollum nog 408 inwoners. In de vorige visie werd nog aangegeven dat het inwoneraantal rond de 400 bleef schommelen. In 2012 was het aantal inwoners echter al teruggelopen naar 355 mensen en per 1 januari 2014 is het teruggelopen naar 347*.

Deze krimp gaat geleidelijk, maar in tien jaar tijd is het inwonertal toch met 61 teruggelopen d.w.z. een terugloop van ruim 14%! Dat zijn cijfers die te denken geven. De categorie inwoners tussen de 45 en 64 jaar is met 34% relatief het grootst. Dit betekent dat de komende tijd meer mensen 65+ gaan worden (vergrijzing).

De categorie die kinderen kan krijgen (25-44 jaar) is al kleiner, namelijk 20%. En het aantal jeugdigen is nog kleiner met 13%. Dit zijn cijfers die de gemeentes waarnemen maar ook allerlei andere instanties waaronder de provincie, schoolbesturen, woningcorporaties enz.

Goed onderbouwde uitbreidingsplannen (zoals nieuwbouw) terwijl er krimp plaatsvindt, daar lopen gemeentes en instanties niet warm voor. Wat betekent dit voor de school en de huurhuizen? Kortom, er komt nogal wat op ons af. Spookbeeld? Nee, maar wel de realiteit. Het is een breed gedragen wens om onze dorpen leefbaar te houden en dat kan ook, maar dan zullen we er wel met z'n allen wat aan moeten doen. In deze dorpsvisie komen de verdere ontwikkelingen en mogelijkheden aan de orde.

*Deze gegevens komen van de gemeentes Littenseradiel en Súdwest-Fryslân.

2. Sociaal geografische gegevens*

	Lollum	Waaksens	Lollum	Waaksens
	2012	2012	1-jan-14	1-jan-14
Aantal inwoners:	355	85	347	87
Mannen	182	50		
Vrouwen	173	35		
Leeftijdopbouw:				
0-14	21%	23%		
15-24	13%	7%		
25-44	20%	27%		
45-64	34%	30%		
65+	12%	13%		
Aantal huishoudens	140	30		
Gezinssamenstelling:				
Eenpersoonshuishouding	19%	10%		
Met kinderen	50%	43%		
Zonder kinderen	31%	47%		
Gemiddelde gezinsgrootte	2,9	2,9		
Aantal woningen	145	30		
Koopwoningen	81%	90%		
Huurwoningen	19%	10%		

*Deze gegevens zijn afkomstig van het CBS

3. Voorzieningen

a. School

In de dorpen Lollum en Waaksens woont relatief nog veel jeugd. Voor beide dorpen is er een brede school. Het leerlingenaantal voor het schooljaar 2013-2014 ligt rond de 40 leerlingen. De (brede) school ligt eigenlijk alle mensen, zowel jong als oud, na aan het hart. De school wordt toch gezien als het hart van het dorp, bron van activiteiten en ontmoetingsplaats; dus zowel als basisvoorziening en als sociale voorziening is de school niet weg te denken uit het dorp. Het is erg fijn dat de kinderen niet elke dag naar een ander dorp gebracht hoeven te worden of er zelf naartoe moeten fietsen. De aanwezigheid van een school houdt een dorp levendig en jong. Iedereen is het er wel over eens dat de school wel kwaliteit moet hebben en houden. De school is niet alleen een ontmoetingsplaats voor kinderen. Ook ouders, grootouders en ieder die dat wil, kan zo nu en dan terecht op school (kerstvieringen, muziekkuitvoeringen). Ook worden ouders geregeld gevraagd om te helpen bij sport- en spelletjesdagen en schoolreisjes. Zo heeft de school ook voor anderen een sociale functie. Er is maar één mogelijkheid om de school levensvatbaar te houden en dat is door te zorgen voor genoeg kinderen. Toch is ook in ons dorpen de landelijke trend van krimp wel te merken. Het is nu al duidelijk dat het leerlingenaantal de komende jaren zal zakken. Het aantal leerlingen dat de komende jaren de school zal verlaten, kan, voor zover men nu kan zien, niet gecompenseerd worden door het aantal nieuwe peuters. Of de school op den duur kan blijven bestaan in deze tijden van krimp, fusies en financiële tekorten kan niet worden gegarandeerd.

Doel:

- *School behouden.*

Hoe:

- *Proberen jonge gezinnen naar Lollum en Waaksens te halen en hier te houden.*

b. Bibliotheek

Per 1 januari is de Lytse Byb helaas gesloten vanwege bezuinigingsmaatregelen.

c. Kerken/kerkgebouwen

In de dorpen Lollum en Waaksens staan drie beeldbepalende kerken. De 12de-eeuwse Hervormde kerk en de Gereformeerde kerk uit het begin van de twintigste eeuw in Lollum en de 12de-eeuwse Thomaskerk in Waaksens. Alle drie zijn nu nog in gebruik voor de zondagse eredienst. Door het krimpende aantal gemeenteleden en daarmee de inkomsten en duurder wordend onderhoud is het niet meer mogelijk voor de kerkelijke gemeente van Lollum-Waaksens om de kerken zelf te beheren. Er is voor gekozen om de kerken onder te brengen in stichtingen die de kerken kunnen verhuren aan de kerkelijke gemeente en aan andere gebruikers. Voor de kerkelijke gemeenschap is het goed dat er een plek is en blijft om bij elkaar te komen. Toch moet er ook gekeken worden naar alternatief gebruik van de kerkgebouwen.

Voor de Hervormde kerk in Lollum is een plan van verandering en aanpassing van het interieur gemaakt. Op dit moment wordt de kerk alleen gebruikt voor diensten. Het is de bedoeling, het (verouderde) interieur aan te passen aan de eisen van deze tijd door de kerk uit te rusten met een keukenblok, (invaliden) toilet en goede verwarming. Hierdoor wordt de kerk geschikt gemaakt voor zowel diensten als andere activiteiten. Daarbij wordt gedacht aan toneel, concerten, tentoonstellingen etc. Door met losse stoelen te werken kan er zowel voor grote als voor kleine groepen een geschikte opstelling worden gemaakt.

De Gereformeerde kerk van Lollum is inmiddels (zo goed als) overgedragen aan de Stichting Greidhoekekathedraal. Die staat voor de opgave een passende bestemming bij dit unieke kerkgebouw te zoeken. Inmiddels is het idee opgevat om van de Gereformeerde kerk een regionaal centrum voor advies en begeleiding op het gebied van afscheid, uitvaart en rouw te maken. Daarvoor dienen galerijen te worden aangebracht waarop alle aspecten van het laatste afscheid en de uitvaart worden belicht. De hele kerk zal rolstoeltoegankelijk worden gemaakt. Verder zal het mogelijk blijven diensten te houden in deze kerk evenals culturele activiteiten zoals concerten, toneel en tentoonstellingen enz.

Voor de Thomaskerk in Waaksens worden nog plannen gemaakt.

Doel:

- *Bestaande kerkgebouwen behouden door ze functioneel te gebruiken.*

d. Dorpshuis

Het dorps huis is het centrum van culturele en sportieve activiteiten. In de zomermaanden draait het voornamelijk om de kaatssport en gedurende het hele jaar worden er biljartwedstrijden georganiseerd.

Een paar jaar geleden is door de stichting Dorps huis "De Nije Haven" besloten om flink in het dorps huis te investeren door het grondig aan te pakken. Zowel van binnen als aan de buitenkant is het dorps huis, in overleg met de pachter, grondig gerenoveerd en aangepast aan de wensen en eisen van deze tijd. Dankzij de inzet van een actieve ploeg vrijwilligers is het mogelijk geworden om de kosten binnen de perken te houden. Anno 2014 is het dorps huis voor het merendeel weer up to date voor de toekomst. Er is een meerjarenplan gemaakt waardoor komende jaren de laatste stukjes van wensen en onderhoud kunnen worden ingevuld. De vrijwilligers blijven een centrale rol spelen.

e. Vacaturebank

Met een goedwerkende vacaturebank kunnen mensen die zich nu optimaal inzetten voor de dorpen, enigszins worden ontlast en kunnen anderen worden geactiveerd. Vooral ouderen en mensen die wat extra hulp nodig hebben, krijgen zo de mogelijkheid om gemakkelijker iemand te vinden die wel eens een karweitje voor hen wil doen. Ook verenigingen/besturen kunnen ervan profiteren. De schoolgaande jeugd zou op deze manier aan maatschappelijke stages geholpen kunnen worden.

Eerst moet vraag en aanbod worden geïnventariseerd. Dat zou via het dorpskrantje of de website kunnen. Er kunnen alvast een aantal onderwerpen (bijv. vervoer evt. tegen kostprijs brandstof, groenonderhoud) worden aangedragen, zodat er al enige structuur aangebracht kan worden. Hiervan moet dan een kaartenbak worden gemaakt, die goed moet worden bijgehouden.

Er kan worden nagegaan of er subsidies voor dit project te krijgen zijn.

Voor hulpbehoevende ouderen is een vacaturebank een gemakkelijke manier om hulp te vragen. Aan de andere kant zijn er ook veel handige ouderen die misschien wel klussen willen doen.

Doel:

- *Meer mensen mobiliseren voor vrijwilligerswerk.*

Onderzoek naar de wenselijkheid van een dergelijke vacaturebank.

4. Vrije tijd

a. Plaats voor kinderen

Waaksens heeft een speeltuintje dat ook door de wat oudere jeugd wel als ontmoetingsplaats wordt gebruikt. De speeltuin wordt jaarlijks gekeurd. De meeste toestellen zijn inmiddels afgekeurd en er wordt naar mogelijkheden gezocht om de toestellen te vernieuwen. Lollum heeft zijn eigen nieuwe speeltuin bij het sportveld waar dankbaar gebruik van wordt gemaakt. Lollum heeft ook nog een stukje bos waar kinderen zich lekker kunnen uitleven en hutten kunnen bouwen. Het zou mooi zijn als dat zo kan blijven. Wel is het van belang dat het bos goed wordt onderhouden en de overlast door honden (hondenpoep) en kraaien tot een minimum wordt beperkt.

b. Plaats voor 12- tot 16-jarigen

Voor deze leeftijdsgroep is het van belang een eigen plekje te hebben, in een (vrije) omgeving, waar ze ook onder dak kunnen staan als het regent. Hierbij wordt gedacht aan een 'bushokje' of, als dat met het bestuur van de ijsvereniging overeengekomen kan worden, het gebouw van deze vereniging. Als hier toestemming voor gekregen wordt, moeten er vanzelfsprekend goede afspraken worden gemaakt zodat er geen misbruik van wordt gemaakt. Eventueel zou er toezicht kunnen worden gehouden. Ook kan eraan gedacht worden om (meer) avonden in het dorpshuis te organiseren, bijvoorbeeld spel- of filmavonden. Wat ook genoemd wordt, zijn een volleybalnet of een basket, of fierljepschans bij het sportveld of een skeelerbaan rondom het veld. Een pingpongtafel is inmiddels gerealiseerd. Een eigen toneelvereniging is ook genoemd. Allereerst zal de jeugd zelf gevraagd moet worden wat hun prioriteiten zijn.

Doel:

- *Faciliteiten voor kinderen behouden.*
- *Faciliteiten voor 12-18 uitbreiden met volleybalnet of een basket.*
- *Fierljepschans bij of een skeelerbaan om het sportveld.*
- *Meerdere activiteiten in het dorpshuis organiseren of evt. in het gebouw van de ijsvereniging.*
- *Eigen hangplek.*
- *Verenigingen aantrekkelijker maken voor de jeugd.*

Hoe:

- *Wensen van de jeugd zelf inventariseren.*

c. Culturele activiteiten

Er vinden verschillende culturele activiteiten plaats. Op muzikaal gebied zijn er het bekende korps ASAF en 2 zangkoren. Verder speelt de DA (dorpsactiviteiten) een centrale rol bij het organiseren van allerlei culturele activiteiten. Toch is er vraag naar meer culturele activiteiten in de dorpen, zoals lezingen, workshops, toneel en muziek. Natuurlijk moeten dergelijke activiteiten wel worden georganiseerd. Om dat niet allemaal alleen te hoeven doen, zou onderzocht kunnen worden of samenwerking met culturele commissies uit andere dorpen mogelijk is. Een eigen toneelvereniging wordt als belangrijk ervaren. Een mooie plek om van alles te organiseren zijn naast het dorpshuis natuurlijk de kerkgebouwen, ook De Pôle in Waaksens en dan niet voor Waaksens alleen, maar ook voor Lollum en de omliggende dorpen. Het geld dat hiermee wordt gegenereerd, kan voor de dorpen worden gebruikt.

Doel:

- *Meer activiteiten.*

Hoe:

- *Een activiteitencommissie instellen.*

d. Sportieve activiteiten

Lollum/Waaksens is in heel Friesland bekend vanwege het biljarten en het kaatsen. Ook moet het Fries dammen niet worden vergeten. In de winter kan er op de prachtige ruime ijsbaan geschaatst worden. In zowel de ijs- als de kaatsvereniging is door de dorpen

flink geïnvesteerd. Er is een gezamenlijk gebouwtje ontworpen. Het kaatsveld is volledig aangepast. Ook dit is allemaal weer volledig met vrijwilligers tot stand gekomen. Hiermee kunnen de dorpen de komende jaren vooruit. De dorpen zijn trots op deze sportvoorzieningen.

e. Wandel- en fietspaden

Wandelen en fietsen is tegenwoordig een populaire vrijetijdsbesteding. Meerdere mogelijkheden om een rondje te lopen of fietsen, zou een prettige afwisseling zijn. Het zou mooi zijn als er meer paden komen; oude paden die weer toegankelijk worden gemaakt of nieuwe paden erbij. Ook het Lollumer bos zou daarbij een rol kunnen spelen. Als er meer mensen door onze dorpen komen, is er ook behoefte aan uitrustplekken. Om het dorps- huis aantrekkelijker te maken, zou een terras aan de voorzijde heel geschikt zijn, maar ook het veldje bij Politiek kan hiervoor geschikt worden gemaakt. Ook wordt een mobiele koffiecorner à la Hartwerd/Burgwerd genoemd. Een bord met toeristische informatie zou handig zijn.

Doel:

- *Meer wandel- en fietsmogelijkheden.*

Hoe:

- *Aantrekkelijkheid omgeving vergroten door meer paden aan te leggen en meer faciliteiten te bieden.*

- *Het groen dat er is, goed onderhouden.*

5. Wonen en werken

a. (Huur)Woningen

a1. Goedkope starterswoningen

Als de oudere jeugd graag in onze dorpen wil blijven wonen, is het zaak die mogelijkheid te kunnen bieden. Dat kan alleen als er genoeg goedkope starterswoningen zijn in Lollum en Waaksens, dus daar moet op worden ingezet. Als dat niet lukt met bestaande woningcorporaties zoals bijvoorbeeld Elkien, moet onderzocht worden of er andere investeerders zijn die (evt. duurzame) huizen willen bouwen in kleine dorpen.

Hoe groot op dit moment de vraag is naar starterswoningen in onze dorpen, is nog niet bekend. Daar zou eerst onderzoek naar gedaan moeten worden.

a2. Huurwoningen

Een dorp heeft niet alleen behoefte aan starterswoningen ook het aanbod aan huizen voor gezinnen en ouderen moet op peil worden gehouden. Voor een dorp is het bovendien belangrijk dat er naast koophuizen ook huurhuizen zijn. De trend is om huurhuizen te verkopen maar dat is geen goede ontwikkeling voor een dorp. Eengezins- en ouderenwoningen behouden voor zover mogelijk.

Doel:

- *Woonruimte voor oudere jongeren veiligstellen, huurhuizen behouden, seniorenwoningen behouden.*

Hoe:

- *Overleg woningcorporaties, mogelijk naar alternatieven zoeken.*

Onderzoek naar de woonbehoefte voor de middel en langere termijn is wenselijk.

b. Bedrijvenverzamelgebouw

Lollum en Waaksens hebben een aantal grote en nogal wat kleinschalige bedrijven. Het is belangrijk om deze bedrijven voor de dorpen te behouden. Voor de eenmansbedrijfjes zou een bedrijvenverzamelgebouw aantrekkelijk kunnen zijn. Of hier ook daadwerkelijk vraag naar is, zou natuurlijk eerst uitgezocht moeten worden. Ook het idee van een ondernemersvereniging wordt genoemd. Hiervoor geldt hetzelfde als voor een verzamelgebouw: eerst nagaan bij de zzp'ers en ondernemers of er behoefte aan is.

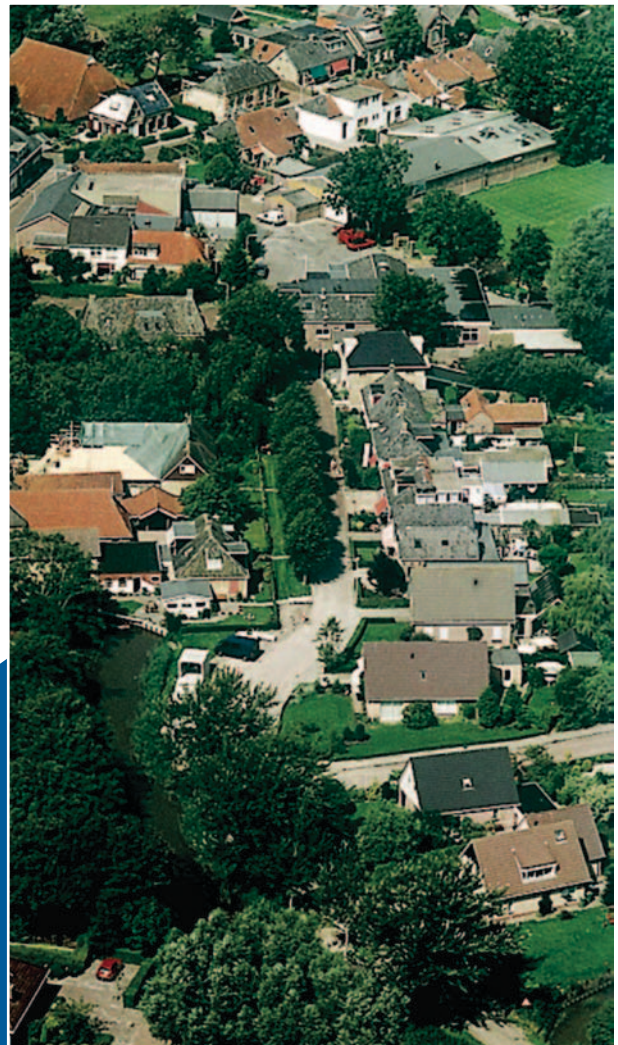
Doel:

- *Versterken positie bestaande bedrijven.*

Hoe:

- *Bedrijvenverzamelgebouw opzetten (nagaan of er behoefte aan is).*
- *Ondernemersvereniging opzetten (nagaan of er behoefte aan is).*

Onderzoek naar wenselijkheid van een bedrijvenverzamelgebouw en of ondernemersvereniging.

6. Duurzame energie

a. Windenergie

De provincie en gemeentes hebben ervoor gekozen dat er geen vergunningen meer mogen worden afgegeven voor solitaire windmolens bij boeren of dorpen. Vanuit de overheid worden provincies verplicht om een flinke bijdrage te leveren aan groene energieopwekking met behulp van windmolens. Aanvankelijk wilde de provincie de windmolens gaan bundelen in grote parken met grote windmolens. De provincie wilde deze grote parken gaan neerzetten in het IJsselmeer tussen Makkum en Breezanddijk, in de driehoek Harlingen/Zurich en Witmarsum en bij Heerenveen. Dit stuitte op groot verzet vanuit de omringende dorpen. Er wordt nu naar alternatieve locaties gezocht, verspreid over de provincie. Het is zaak om ook de kansen en mogelijkheden te onderzoeken nu er geen solitaire (dorps) windmolens meer mogen worden geplaatst, zoals participatie in regionale windmolenparken of in het IJsselmeer. Zo weinig mogelijk overlast voor de dorpen, maar wel een welkome en duurzame inkomstenbron voor onze dorpen. Zeker nu de provincies en gemeenten de subsidiekranen steeds verder dichtdraaien is het van belang om de leefbaarheid en daarmee samenhangend alternatieve geldstromen te onderzoeken.

b. Energiecoöperatie

Tevens loont het de moeite om te onderzoeken welke mogelijkheden er zijn om met behulp van een eigen energiecoöperatie geldstromen voor de dorpen te genereren. Deze gelden kunnen vervolgens in de dorpen worden geïnvesteerd om de leefbaarheid op langere termijn ook te kunnen garanderen en te bevorderen.

Onderzoek naar haalbaarheid en wenselijkheid van een coöperatieve/alternatieve energievoorziening om op een duurzame manier voor de midden en langere termijn zelfstandig financiële middelen te genereren.

7. Verkeer

a. Verkeersveiligheid

De verkeersdichtheid is de laatste tien jaar flink toegenomen, mede door het sluipverkeer.

In de navigatieapparatuur staat de weg van Waaksens naar Lollum als sluipweg naar Franeker aangegeven, waar ook door grote

vrachtwagens dankbaar gebruik van wordt gemaakt. Dit komt de verkeersveiligheid niet ten goede.

Het is onduidelijk hoe hard er op binnenwegen mag worden gereden. De gemeentes en provincie zijn hard bezig om een nieuw verkeersplan te maken waarin eensluitend aangegeven wordt dat op de binnenwegen zoals rondom Lollum en Waaksens 60 km als maximum snelheid geldt. Daarnaast is het natuurlijk nog zaak om dit te handhaven.

Het is de moeite waard om te onderzoeken of er mogelijkheden zijn voor fietspaden. In onze regio wordt veel gefietst en gewandeld door jong en oud. Fietsers en wandelaars zijn erg kwetsbaar op deze smalle binnenwegen. Het is een illusie dat iedere automobilist zich aan de maximumsnelheid houdt, ook al zou dit zeer wenselijk zijn. Er zal ook bij de dorpeelingen zelf een mentaliteitsverandering moeten plaatsvinden omtrent snelheid.

De N359 (Westergowei) is een paar jaar geleden verbreed en aangepast. De Westergowei is hiermee een 100 km doorstroomweg geworden met op de kruisingen een max. snelheid van 70 km per uur. Er wordt regelmatig gecontroleerd. De snelheid is ondanks veelvuldige bekeuringen maar moeilijk terug te brengen. In het bijzonder op het tracé tussen Bolsward Noord en Wommels Noord vinden veelvuldig ongelukken plaats. De weg zal anders ingericht moeten worden. Ongelijkvloerse kruisingen zijn de enige duurzame oplossing voor alle weggebruikers. Hier is een stevige lobby voor nodig om de provincie duidelijk te maken dat er nu echt wat moet gebeuren. Hiervoor worden de krachten van regionale dorpsbelangen en gemeentes gebundeld. Hierin zijn al belangrijke stappen genomen, maar er is nog een lange weg te gaan en moet voortdurend de vinger aan de pols worden gehouden naar de provincie toe.

b. Verkeersveiligheid in de dorpen

De combinatie verkeer en kinderen is altijd een gevaarlijke. Daarom is het van groot belang om de verkeerssituatie in de dorpen zo goed mogelijk te houden. Dit kan door kruispunten verkeersveilig in te richten en vooral snelheid beperkende maatregelen te treffen. Dat kan door middel van snelheidscontroles, flietspalen, verkeersremmende obstakels, bijvoorbeeld paaltjes of verkeersdrempels. Wat ook kan helpen is dat kinderen hardrijders aanspreken op hun gedrag. Vooral het Noorderdreef wordt als knelpunt ervaren. De stoepen worden vaak kapot gereden en het door-

gaande verkeer wordt vaak door geparkeerde auto's gehinderd.

Doel:

- *Goede doorstroming.*

Hoe:

- *Stoepen en straten onderhouden.*
- *Parkeerplaatsen (buiten de straten) beter aangeven en aantrekkelijker maken.*

c. Verkeersveiligheid richting grotere plaatsen met scholen

Ook aan de verkeerssituatie buiten de dorpen kan wel het een en ander worden verbeterd. Omdat er veel schoolkinderen, zowel lagere schoolkinderen als kinderen die naar het voortgezet onderwijs gaan, dagelijks gebruik maken van de wegen rondom onze dorpen, wordt er ingezet op fietspaden langs de bestaande wegen tussen Lollum en de Bieren en tussen Lollum en de Grauwe Kat. Natuurlijk is de aanleg van fietspaden een kostbare zaak. Bovendien moet er genoeg ruimte zijn om dit te realiseren. Een andere, goedkopere en makkelijker manier om de verkeersveiligheid te vergroten is het verbreden van de wegen door middel van de aanleg van grastegels. Door deze oplossing wordt niet alleen de breedte van de wegen vergroot, ook gaat het kuilvorming vlak naast de wegen tegen waardoor het gevaar om te vallen wordt verkleind. Zowel tussen de Bieren en Waaksens als in Waaksens wordt al gebruik gemaakt van dergelijke tegels tot tevredenheid van de weggebruikers daar.

Ook het oversteken van de N359 bij de Burgwerder Hoek wordt als gevaarlijk ervaren. Ongelijkvloerse kruisingen zijn de beste oplossing.

Doel:

- *Veiligheid binnen de dorpen.*
- *Veiligheid buiten de dorpen.*

Hoe:

- *Maatregelen om snelheid te beperken.*
- *Fietspaden langs de wegen of grastegels.*
- *Ongelijkvloerse kruisingen bij de N359*

d. Verkeer over het water

Naast het verkeer over de weg hebben we hier in onze regio een enorm netwerk aan vaarten en sloten. Een oude vaarroute wordt nieuw leven ingeblazen en sluit aan op het Lytse Farwegen netwerk. In de vorige visie stond als wens het verhogen van "De Draai" om kleine bootjes en kano's door Lollum te kunnen laten varen en aan te sluiten op vaarwegen meer ten westen van Lollum. Om reden van bezuiniging is het verhogen van "De Draai" voorlopig van de baan. Er werd een alternatief plan bedacht waarin alleen twee bruggen bij Lollum zouden worden verhoogd. Voor Lollum biedt dit te weinig voordelen om daar verder werk van te maken. De bruggen van de vaarweg langs Waaksens richting Bolsward zijn op hoogte.

8. Bestuurlijke aangelegenheden

a. Dorpsbelang/gemeente(s)

Lollum heeft al een fusie van de gemeente Wûnseradiel met Súdwest-Fryslân meege maakt. Waaksens ligt nog in de gemeente Littenseradiel. Sinds jaar en dag hebben de twee dorpen in verschillende gemeentes gelegen. Daar komt vanaf 1 januari 2018 verandering in. Waaksens zal met een aantal nabijgelegen dorpen van Littenseradiel ook bij de gemeente Súdwest-Fryslân worden gevoegd. Het dorpsbelang heeft al goede contacten met Súdwest-Fryslân. Op bestuurlijk niveau zal het allemaal wat eenvoudiger worden. De relatie met Littenseradiel is erg goed te noemen. Voor het dorpsbelang is het van groot belang om de ontwikkelingen en veranderingen goed te communiceren naar beide dorpen. Zaak dus om ook Waaksens goed te blijven vertegenwoordigen in het dorpsbelang.

Als zeer belangrijk wordt gezien dat de dorpen hechte, levendige gemeenschappen zijn en blijven. Samen dingen doen is goed voor het dorpsgevoel en bovendien erg gezellig. Bovendien is het nu vaak zo dat een paar mensen de kar moeten trekken. Het is van groot belang om de jeugd al vroeg bij de uitvoering van activiteiten in de dorpen te betrekken voor zover dat nog niet gebeurt.

b. Meer jongeren bij verenigingen betrekken

Verenigingen hebben vaak moeite om mensen voor het bestuur te vinden. Ook hier is het van belang om de jeugd al vroeg in te schakelen. Het is niet zo dat de jeugd direct verantwoordelijk hoeft te zijn voor het besturen van een vereniging; er zijn ook altijd wel mensen nodig voor klusjes. Daar kan de jeugd bij worden ingezet en zo is de drempel minder hoog om later plaats te nemen in het bestuur. Om het aantrekkelijker te maken voor jongeren, kan het vervullen van een bestuursfunctie punten opleveren voor de studie (maatschappelijke stage).

c. Verenigingen clusteren of samenvoegen

Omdat het altijd lastig is om mensen voor bestuursfuncties te krijgen en er binnen een dorp heel wat verenigingen zijn die bestuursleden nodig hebben, is het zinvol om te kijken naar mogelijkheden om als besturen samen te werken zodat er minder mensen nodig zijn.

Sportverenigingbesturen zouden kunnen fuseren en samen activiteiten organiseren. De financiën van bepaalde verenigingen zouden door één persoon kunnen worden gedaan.

Het is belangrijk om nieuwe bewoners direct een informatieboekje te geven zodat zij op de hoogte zijn van alle dorpsactiviteiten. Een maandelijks nieuwsbrief met alle activiteiten erop zou de betrokkenheid kunnen vergroten. Ouderen die gestopt zijn met werken, hebben vaak meer tijd om bestuursfuncties op zich te nemen. Als er bestuursleden gezocht worden, kan men (via de vacaturebank) een beroep op hen doen. Er kan zo geprofiteerd worden van hun ervaring.

Doel:

- *Meer mensen trekken voor verenigingen.*

Hoe:

- *Meer samenwerking tussen verenigingen en omringende dorpen.*
- *Dorpsbewoners informeren over activiteiten.*

9. Communicatie

a. Internet/website

Het internet heeft binnen tien jaar vrijwel in alle woningen zijn intrede gedaan. Zeker voor de jeugd maar ook in ons werk en privéleven kunnen we er niet omheen. We hebben al een aantal jaren een dorpswebsite net als alle omringende dorpen. Deze site is inmiddels alweer aan vernieuwing toe. De vernieuwing van de website komt op de prioriteitenlijst van het Dorpsbelang.

b. Dorpskrant

We moeten echter niet de noodzaak van onze welbekende dorpskrant onderschatten. Niet alleen voor de oudere mensen, die geen internet hebben, is de dorpskrant een belangrijk communicatiemiddel. Het is nog steeds plezierig om iets in je handen te hebben. De dorpskrant is onlangs vernieuwd met een eigentijdse vormgeving.

Zowel het moderne communicatiemiddel, de website, als de dorpskrant hebben hun plekje in het dorp en kunnen goed naast elkaar bestaan. De dorpskrant staat tegenwoordig digitaal weergegeven op de website. Ook "het briefje langs de deur" blijkt nog steeds goed te werken.

c. Samenwerken/netwerken

Gemeentes fuseren, de provincie wil de relatie met dorpen versterken en er komen in hoog tempo allerlei verschillende maatschappelijke vraagstukken op ons af. Het wordt steeds belangrijker om samenwerkingsverbanden te zoeken met andere dorpen, besturen, gemeente en provincie. Er verandert veel in korte tijd. We moeten niet iedere keer zelf "opnieuw het wiel willen uitvinden". Organisaties als Doarpswurk spelen hier op in. Bundelen van krachten en mogelijkheden in het bijzonder voor het dorpsbelang. Zo krijgen we gezamenlijk veel meer en beter voor elkaar.

Doel:

- *Moderne en oudere communicatiemiddelen verder professionaliseren en naast elkaar gebruiken binnen de dorpen.*
- *Samenwerkingsverbanden en netwerken zoeken, opbouwen en uitbreiden om snel en daadkrachtig in te kunnen spelen op de snel veranderende wereld.*

Hoe:

- *Communicatiemiddelen (website) up to date houden.*
- *Goede contacten opbouwen en onderhouden met andere dorpsbelangen, verenigingen, maatschappelijke organisaties, gemeentes, provincie en politiek.*

Met dank aan de familie Akkerman dat we deze foto mogen gebruiken voor de dorpsvisie.

Hoe:
 - kommunikaasjemiddels (webside) by de tiid
 hâlde, Goie kontakten opbouwe en ûnder-
 hâlde mei oare doarpsbelangen, ferienings,
 maatskiplike organisaasjes, gemeenten,
 Provinsje en polityk.

relasje mei de doarpen fuortsterkje en der
 komme yn heech tempo alderhande ferskate
 maatskiplike fraachstikken op ús ôf. It wurdt
 hieltjd wichtiger om gearwurkingsferbanen
 te sykjen mei oare doarpen, bestjoeren, ge-
 meente en Provinsje. Der feroaret in protte yn
 in kaart tidsbestek. Wy moatte net alle kea-
 ren op 'e nij sels it tsjil útfinne moatte. Orga-
 nisaasjes as Doarpswurk spylje dêrop yn. It
 bondeljen fan krêften en mooglikheden, foaral
 foar it doarpsbelang, is wichtich. Sa krije wy
 meilnoar mear foarinoar, en ek noch better.

Doel:
 - Moderne en âldere kommunikaasjemiddels
 fierder profesjonalisearje en neistinoar brû-
 ke binnen de doarpen.
 - Gearwurkingsferbanen en netwurken
 sykje, opbouwe en útwreidzje om flot en be-
 ret ynspylje te kinnen op de hurd feroar-
 jende wrâld.

Mei tank oan de famylje Akkerman foar harren tastimming
 foar it brûken fan dizze foto foar de doarpsfyzje.

B. Bestjoerlike oangelêgheden

a. Doarpsbelang/gemeente(n)

Lollum hat al in fúzje fan de gemeente Wûnseradiel mei Súd Fryslân meimake. Waaksens leit noch yn de gemeente Litten-seradiel. Sûnt lange tiid hawwe de twa doarpen yn ferskillende gemeenten lein. Dêr komt fan 1 jannewaris 2018 feroaring yn. Waaksens sil mei in oantal oanbuorjende doarpen yn Litten-seradiel ek by de gemeente Súd West Fryslân foege wurde. Doarpsbelang hat al goede kontakten mei Súd West Fryslân. Op bestjoerlik nivo sil it allegear wat ienfâldiger wurde. De relaasje mei Litten-seradiel is hiel wichtich om de ûntwikkelingen en feroarings goed te kommunisearjen nei beide doarpen. It is dus saak om ek Waaksens goed fertsjintwurdige te hawwen yn it doarpsbelang.

b. Mear jongerein belûke by ferienings

It is wichtich dat it doarp in hechte libbene mienskip bliuwt. Meiïnoar dingen dwaan is goed foar it mienskipsgefoel en boppedat is it ek nochris hiel gesellig. Boppedat is it no faak sa dat it op in pear minsken delkomt. It is saak ek de jeugd by de útfiering fan aktiviteiten yn it doarp te belûken foar safier't dat noch net bart.

Foar ferienings is it dreech om bestjoersleden te finen. It is wichtich om jeugd al benoed by de feriening yn te skeakeljen. It is net sa dat jongeren daliks ferantwurdlik hoege te wêzen foar it bestjoeren fan in feriening; der binne ek altyd wol minsken nedich foar it útfieren fan putsjes. Dêr soe de jeugd goed by helpe kinne en sa kinne je se letter ek makliker freegje foar in bestjoersfunksje. Om it oantreklikker te meitsjen foar jongeren kinne se der in maatskiplike stazje-opdracht fan meitsje.

c. Ferienings kusterje of gearfoegje

Omt it altyd lestich bliuwt om minsken foar bestjoersfunksjes te finen en omt der binnen in doarp in soad ferienings binne dy't ferlet hawwe fan bestjoersleden, is it sinfol om te sjen nei mooglikheden om as bestjoeren gear te wurkjen sadat der minder minsken nedich binne. Sa soenen sportferieningsbestjoeren

9. Komunikaasje

a. Ynternet/webside

It ynternet hat yn tsien jier tiid hast yn alle wenten in plakje fûn. Teminsten de jeugd, mar ek wy kinne der yn ús wurk en priveelibben net omhinne. Wy hawwe al in oantal jierren in doarpswebside, lykas alle doarpen rûnom. Dy side is ûnderwyls alwer oan fernijing ta. De fernijing fan de webside komt op de prioriteitelist fan Doarpsbelang.

b. Doarpskrante

Wy moatte lykwols net de needsaak fan it ús bekende doarpskrantsje ûnderskatte. Net alinne foar de âlderen ûnder ús dy't gjin yn-ternet hawwe, is it doarpskrantsje in wichtich kommunikaasjemiddel. It is foar in soad minsken noch altyd noflik om wat yn hannen te hawwen. It doarpskrantsje is noch net sa lang lyn fernijd en hat no in eigentidske foarmjouwing.

c. Gearwurkje/netwurkje

Sawol it moderne kommunikaasjemiddel, de webside, as it doarpskrantsje hawwe harren plak yn it doarp en kinne goed neistinoar bestean. It doarpskrantsje is tsjintwurdich ek digitaal te finen op 'e doarpswebside. Boppedat wurket 'it briefke lâns de doarren' noch altyd goed.

fusearje kinne en meiïnoar aktiviteiten organisearje. De finansjes fan ferskate ferienings soenen troch ien persoan dien wurde kinne.

It is saak om nije bewenners daliks in ynformaasjeboekje te jaan sadat ek hja op 'e hichtebinne fan alle aktiviteiten dy't der yn harren nije doarp plakfine. In moanlikse nûjsbrief mei alle aktiviteiten derop kin de belûtsenheid fergutsje. Alderen dy't út it wurk binne, hawwe faak mear tiid om plak te nimmen yn bestjoeren. Dus as der bestjoersleden nedich binne, kin der ek in berop dien wurde op harren (fûa de fakatuerbank). De feriening kin sa profittearje fan harren ûnderfining.

Doel:

- Mear minsken warm krije foar ferienings.

Hoer:

- Mear gearwurkje tusken ferienings en omringjende doarpen.

- Doarp op 'e hichte hâlde fan aktiviteiten.

Doel:
- Goeie trochstreaming.
Hoë:

- Stoeppen en strjitten ûnderhâlde.
- Parkearplakken (bûten de strjitten) better
- Parkearplakken en oantreklikker meitsje.

c. Ferkearsfeiligens rjochting gruttere plakken mei skaallen

Ek de ferkearssitewaasje bûten de doarpen kin ferbettere. Omt der in soad skaalbern, sawol fan de legere skoalle as fan it fuortset ûnderwiis, daaglikks gebûk meitsje fan de diken, wurdt der plete foar fytspaden tusken Lollum en de Bieren en tusken Lollum en de Grauwe kat. Fansels is de oanlis fan fytspaden in kostbere saak. Boppedat moat der genôch romte wêze om soks foarinoar te krijen. In oare, goedkeapere en makliker manier om de ferkearsfeiligens te fergrutsjen is om de diken te ferbreedzjen mei gerstegels. Troch sa'n oplossing wurde net allinne de diken ferbrede, ek wurdt kûlefoarming neist de diken tsjin-gien wêrtroch't it gefaar om te fallen lytser wurdt. Sawol tusken de Bieren en Waaksens as yn Waaksens wurdt al gebûk makke fan sokke tegels ta tefredenheid fan de brûkers.

Ek it oerstekken fan de N359 by de Burch-wetter Hoëke wurdt ûnderfûn as gefaarlik. In krusing op ûngelikense hichte soe de bêste oplossing wêze.

Doel:
- Feilichheid binnen de doarpen.
- Feilichheid bûten de doarpen.
Hoë:

- Maatregels om snelheid yn 'e stringen te hâlden.
- Fytspaden neist de dyk of gerstegels.
- Krusingen yn de N359 op ûngelikense hichte.

d. Ferkear oer it wetter

Neist it ferkear oer de diken hawwe wy hjir yn 'e regio in ûnbidich netwurk oan fearten en sleatten. In âlde faarrûte wurdt nij libben ynblaasd en slút oan op it Lytse Farwegen netwurk. Yn de foarige fyzje waard as winsk neamd om 'De Draai' te ferheegjen sadat lytse boatsjes en kano's troch Lollum farre kinne, en oan te sluten op it farwegenet mear westlik fan Lollum. Om besunigingsredenen is it ferheegjen fan 'De Draai' earst fan 'e baan. Der waard wol in alternatyf plan betocht wêryn't allinne twa brêgen by Lollum ferhege wurde soenen. Foar Lollum biedt dat temin foardielen om dêr fierder wurk fan te meitsjen. De brêgen yn de feart lâns Waaksens rjochting Boalsert binne op hichte.

b. Duorsume enerzjy

a. Wynenerzjy

De Provinsje en gemeenten hawwe derfoar keazen om gjin fergunnings mear of te jaan foar soltêre wynmûnen by boeren of doarpen. Fanút de oerheid wurde provinsjes ferplichte om in fiksse bydrage te leverjen oan griene enerzjy-opwekking mei help fan wynmûnen. Earst woe de Provinsje de wynmûnen bondel-je yn grutte parken mei grutte wynmûnen. De Provinsje woe dy grutte parken oanlizze yn 'e Iseimar tusken Makkum en Breesânsdyk, yn de trijehoek Harns/Surch en Wyltmarsum en by It Hearrenfean. Dêr kaam sa'n soad pro-test tsjin fanút de omlizzende doarpen dat der no socht wurdt nei alternatieve lokaasjes, fer-spraat oer de provinsje. Der moat nei alterna-tiven sjoen wurde lykas partisipaasje yn re-gionale wynmûneparken. It is ek saak om de kânsen en mooglikheden nei te gean, no't der gjin soltêre (doarps)wynmûnen mear delset wurde meie. Sa min mooglik oerlêst foar de doarpen, wol in wolkomme duorsume ynkom-doarpen, steboarne foar ús doarpen. Sêker no't de pro-vinsjes en gemeenten harren subysydzjekra-nen hieltyd fierder tichtdraaie, is it fan belang om de leefberheid en dêrmei gearhingjend, alternatieve jildstreamen te ûndersykjen.

b. Enerzjykoopraasje

Boppedat is it de muote wurdich om te ûn-dersykjen hokker mooglikheden der binnne om mei in eigen enerzjykoopraasje jildstream-en foar de doarpen te generearjen. Dat jild kin dan yn de doarpen ynvestearre wurde om de leefberheid op de langere termyn ek ga-randearje te kinnen en te befoarderjen.

Undersyk nei helberens en winsklikens fan in enerzjykoopraasje om op in duorsume ma-nier foar de middellange en langere termyn selsstannich finansjele middels te generear-jen.

7. Ferkear

a. Ferkearsfeiligens

De ferkearsdrokte is de lêste tsien jier fiks tanommen mei troch it slûkferkear. Yn 'e navigaasje-apparatuere stiet de dyk tusken Waaksens en Lollum oanjûn as slûkkrûte nei Frjentsjer, dêr't ek troch grutte frachtauto's tankber gebûk fan makke wurdt. Dat komt de ferkearsfeiligens net te goede.

It is net dúdlik hoe hurd oft der op de binnen-diken riden wurde mei. De gemeenten en Pro-vinsje binne wol drok dwaande om in nij fer-kearsplan te meitsjen wêryn't oanjûn wurdt dat op de binnendiken lykas rûnom Lollum en Waaksens, 60 kilometer as maksimum snel-heid jildt. Dêrneist is it fansels noch saak om dy regel ek te hanthavenjen.

It is ek de muote wurdich om te ûndersykjen oft der mooglikheden binne foar fytspaden. Yn ús regio wurdt in soad fytst en rûn troch jong en âld. Fytzers en kûierders binne tige kwets-ber op sokke smelle binnendiken. It is in yl-lúzje om te tinken dat eltse automobilist him oan de maksimum snelheid hâldt, ek al soe dat tige wolkom wêze. Der sil ek by de doar-pellingen sels in mentaliteitsferoaring plakfine moatte wat snelheid oanbelanget.

De N359 (Westergoawei) is in pear jier ferlyn ferbrede en oanpast. De Westergoawei is dêr-mei in 100 kilometer trochstreamwei wurden mei op de krûspunten in maksimum snelheid fan 70 kilometer de oere. Der wurdt geregeld kontrolearre. Mar nettsjinsteande it hege tal boetes is it lêstich de snelheid nei ûnderen te krijen. Yn it bysûnder op it stik dyk tusken Boalsert Noard en Wommels Noard barre ge-regeldwei ûngemakken.

De dyk moat oars ynriochte wurde. Krusin-gen op ûngelikense hichte binne de iennige duorsume oplossing foar alle ferkearsdeinim-mers. Der is in stêvige lobby foar nedich om de Provinsje dúdlik te meitsjen dat der no echt ris wat barre moat. Dêrfoar bondelje de regionale doarpsbelangen en gemeenten har-ren krêften. De earste stappen dêrfoar binne al nommen, mar der is noch in soad wurk te dwaan en der moat konstant goed op tasjoen wurde wat de Provinsje docht.

b. Ferkearsfeiligens yn de doarpen

Ferkear en bern is altyd in nuodlike kombi-naasje. Dêrom is it wichtich om de ferkears-sitewaasje yn de doarpen optimaal te hâlden. Dat kin troch krûspunten ferkearsfeilich yn te rjochtsjen en foaral de snelheid yn te damjen. Dat kin mei snelheidskontroles, flitspeallen, obstakels lykas dealtsjes of ferkearsdrompels. Wat ek helpe kin, is om hurdriders troch bern oansprekke te litten op har gedrach. Foaral it Noarderein wurdt as knelpunt ûndertûn. De stoepen wurde faak ferriden en it trochgean-de ferkear wurdt faak troch parkearre auto's hindere.

5. Wenjen en wurkjen

a. (Hier)wenten

a1. Goedkeape starterswenten

As de âldere jengd graach yn ús doarpen wenjen bliuwe wol, dan moat dy mooglikheid der seker wêze. Dat kin allinne as der genôch goedkeape starterswenten binne yn Lollum, dus dêr moat op ynset wurde. As dat net slagget mei besteande wenningkorporaasjes lykas Elkien, dan moat neigien wurde oft der oare ynvestearders binne dy't (evt. duorsume) huzen bouwe wolle yn lytse doarpen.

Hoe grut oft de fraach nei starterswenten yn ús doarpen op dit stuit is, is noch net bekend. Dêr soe earst in enkête nei holden wurde moatte.

a2. Hierwenten

In doarp hat net allinne ferlet fan starterswenten, ek it oanbod oan huzen foar húshâldingen en âlderen moat op peil holden wurde. Foar in doarp is it boppedat wichtich dat der neist keaphuzen ek hierhuzen te krijen binne. De trend by Elkien is tsjintwurdich om hierhuzen yn 'e ferkeap te dwaan, mar dat is net in goeie ûntwikkeling foar in doarp. Iengesins-en âlderewenten moatte foar safier mooglik beholden wurde.

Doel:

- Wenromte foar âldere jongeren feilichstelle, hierhuzen behâlde, senioarewenten behâlde.

Hoe:

- Oerlis wenningkorporaasjes.

Undersyk nei it wenferlet foar de

middellange en langere

termyn is winsklik.

b. Bedriuwesamgelbou

Yn Lollum en Waaksens binne in oantal grutte en nochal wat lytsskaliige bedriuwen. It is

saak om dy foar de doarpen te behâlden. Foar ienmansbedriuwkjes is in bedriuwesamgelbou wol hiel aantreklik. Wol soe der earst útsocht wurde moatte oft der echt fraach nei is. Ek it idee fan in ûndernimmersferiening wurdt neamd. Hjir jildt itseide foar as foar in sammelgebou: earst útsykje oft der ferlet fan is by de zppers en ûndernimmers.

Doel:

- Fersterkjen posysje besteande bedriuwen.

Hoe:

- Bedriuwesamgelbou opsette (ferlet ynventarisearje).

- Undernimmersferiening (ferlet ynventarisearje).

Undersyk nei winsklikens fan in bedriuwesamgelbou.

c. Kulturele aktiviteiten

Der wurde al ferskate kulturele aktiviteiten organisearre: op muzikaal gebiet hawwe wy it bekende korps ASAF en twa sjonggroepen. Fierder spilet it DA (doarpsaktiviteiten) in sin- trale rol by it organisearjen fan alderhande aktiviteiten. Dochts is der fraach nei mear kulturele aktiviteiten yn de doarpen, lykas lêzingen, workshops, toaniel, en mesyk. Lykwols moat soks wol organisearre wurde. Om dat net allegear allinne dwaan te hoege, soe ûn- dersocht wurde kinne oft der in mooglikheid is ta gearwurkjen mei kulturele kommissjes út oare doarpen. In eigen toanielferiening fynt men wichtich. In moai plak om fan alles te organisearjen binne, neist it doarpshûs, fansels de tsjerkegebouwen, mar ek De Pôle yn Waaksens en dan net allinne foar Waaksens, ek foar Lollum en omkriten. It kin ek jild op- bringe foar de doarpen.

Doel:

- Mear aktiviteiten.

Hoe:

- In aktiviteitekommissje ynstelle om dingen te organisearjen.

d. Sportive aktiviteiten

Lollum-Waaksens is yn hiel Fryslân ferneamd fanwege it biljerten en keatsen. Ek moat it Frysk damjen net fergetten wurde. Yn de win- ter kin der riden wurde op de prachtich romme iisbaan. Yn de iisferiening en de keatsferie-

e. Kuier- en fytspaden

ning is der troch de doarpen flink ynvestear- re. Der is in geboutse deisjet dat troch beide ferienings brûkt wurdt. It keatsfjild is ynge- and oanpak. Dat is ek allegear wer folslein troch frijwilligers dien. Dêr kinne de doarpen de kommende jierren wol wer mei foarút. De doarpen binne grutsk op har sportfoarsjen- nings.

Kuierjen en fytsen is o sa yn trek tsjintwur- dich. Mear mooglikheden om in rûntse te rin- nen of te fytsen soe in oangenamme ôfwiksling jaan. It soe moai wêze as der mear paden komme, âlde paden dy't wer tagonklik make wurde of nije paden derby. Ek it Lollumer bosk soe dêrby belutsen wurde kinne. As der mear minsken troch de doarpen kom- me, is der ek ferlet fan mooglikheden om ef- kes te sitten. Om it doarpshûs mear yn byld te krijen, soe in terras oan de foarkant hiel ge- skikt wêze, mar ek it fjildsje by Politiek kin dêr foar brûkt wurde. Ek in mobile kofjekorner â la Hartwert/Burchwert wurdt neamd. In boerd spesjaal foar ynformaasje foar toeristen soe dan wol handich wêze.

Doel:

- Mear kuier- en fytsmooglikheden.

Hoe:

- Oantrekliker meitsje omjouwing troch mear paden en fasiliteiten.

- Grien dat der al is, goed ûnderhâlde.

oerlêst troch hûnen (hûnestront) en roeken oan te pakken.

b. Plak foar 12-oant 16-jierrigen

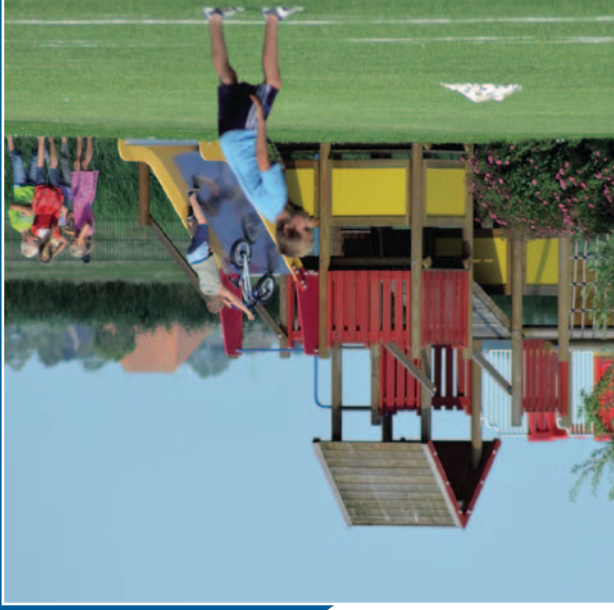
It is foar dizze leeftydsgroep wichtich om in eigen plak te hawwen, yn in 'frije' omjouwing dêr't se ek droech stean kinne as it reïnt. Hjirby wurdt tocht oan in 'bushokje' of, as dat mei fan it bestjoer, oan it gebouste fan de iisferiening. As dat mei, moatte der fan-seis goeie ofspraken makke wurde, sadat der gjin misbrûk fan makke wurde. Eventueel soe der tasicht hâlden wurde kinne. Ek kin men tinken oan it organisearjen fan (mear) jûnen yn it doarpsûs lykas spultsje- of filmjûnen. Der wurdt ek praat oer in volleybalnet of in basket of in fierjepskâns by it sportfjild en in skeelerbaan om it sportfjild hinne. In fierjepskâns by it sportfjild en in skeelerbaan om it sportfjild hinne. Mear yn it doarpsûs of it gebouste fan de iisferiening organisearje. Eigen hingplak. Ferieningen oantrekliker meitsje foar jeugd.

Doel:

- Fasiliteiten foar bern behâlde.
- Fasiliteiten foar groep 12-18 útwreidzje mei volleybalnet of in basket.
- In fierjepskâns by it sportfjild en in skeelerbaan om it sportfjild hinne.
- Mear yn it doarpsûs of it gebouste fan de iisferiening organisearje.
- Eigen hingplak.
- Ferieningen oantrekliker meitsje foar jeugd.

Hoe:

- Earst jeugd sels freegje nei winksken.

bestjoeren kinne der wat oan hawwe. De skoalgeande jeugd kin op dizze manier oan maatskiplike staažes komme.

Earst sille fraach en aanbod ynventarisearre wurde moatte. Dat kin fia it doarpskrantsje of de webside. Der kinne al in oantal ûnderwerpen (lykas ferfier evt. tsjin kostpriis brânstof, grienûnderhâld) oandroegen wurde, sadat der al wat struktuer oandrocht wurde kin. Hjir moat dan in kaartebak fan makke wurde. Dizze kaartebak moat wol goed beheard wurde. Der kin neigien wurde oft der subsidzjes foar dit projekt te krijen binne.

Foar âlderen dy't wol wat help brûke kinne, is in fakatuerbank in maklike manier om oan help te kommen. Mar oan 'e oare kant binne der ek in soad handige âlderen dy't miskien wolris in putsje dwaan wolle.

Doel:

- Mear minsken mobilisearje foar frijwilligers-wurk
- Undersyk nei de winkslikens fan sa'n fakatuerbank

4. Frije tiid

a. Plak foar bern

Yn Waaksens is der foar de jongere bern in boarterstûntsje dat ek troch de wat âldere bern wol brûkt wurdt as moetingssplak. De boarterstûn wurdt jierliks kard. De measte tastellen binne ûnderwys ôfkard. Der wurde de nije mooglikheden socht om de tastellen te fernijen. Lollum hat syn eigen nije boarterstûn by it sportfjild, dêr't tankber gebûk fan makke wurdt. Lollum hat ek noch in stikje bosk dêr't de bern graach omstrune en hûten bouwe. Dat moat eins sa bliuwe. Wol is it saak om it grienûnderhâld by te hâlden en de

Doel:
- Bestaande tsjerkegebouwen behâlde troch
se funksjoneel te brûken.

d. Doarpsûs

It doarpsûs is it sintrum fan kulturele en sportive aktiviteiten. Yn de simmermoannen draait it benammen om de keatsport en it hiele jier troch wurde der biljertwedstriden or-ganisearre. In pear jier ferlyn is der troch de stifting Dorpsûs "De Nije Haven" bestellen om fiks te ynvestearjen yn it doarpsûs troch it yngand oan te pakken. Sawol oan 'e bin-nenkant as oan 'e bûtenkant is it doarpsûs, yn oerlis mei de pachter, yngand renovearre en oan de winsken en easken fan dizze tiid oanpast. Tanksi de ynset fan in aktive ploech frjwilligers is it mooglik wurden om de kosten yn 'e hân te hâlden. Anno 2014 is it doarpsûs foar it grutste part wer klear foar de takomst. Der is in mearjierreplan makke wêrmeit de kommende jierren de lêste winsken en it lêste ûnderhâld ferwêzenlike wurde kin. De frjwill-igers bliuwe ek in sintrale rol spyljen.

e. Fakatuerbank

Mei in goeie fakatuerbank kinne je minsken dy't no in hiel soad dogge foar de doarpen, wat ûntlestigje en oaren aktivearje. Foaral âlderen en minsken dy't wat mear help nedich hawwe, krije sa de mooglikheid om wat makliker ten te finen dy't wolris in put-sje dwaan wol foar harren. Mar ek ferienings/

Sa is der foar de Herfoarme tsjerke fan Lol-lum in plan fan feroaring en oanpassing fan it ynterieur makke. Op dit stuit wurdt de tsjerke allinne brûkt foar tsjinsten. It is de bedoe-ling it (ferâldere) ynterieur oan te passen oan de easken fan dizze tiid troch de tsjerke te foarsjen fan in keukenblok, in wc - ek foar ynvaliden - en goeie ferwaarming. Dêrtroch wurdt de tsjerke geskikt makke foar sawol tsjinsten as oare aktiviteiten. Dêrby wurdt tocht oan toaniel, konserten, tentoanstellings ensafuorthinne. Troch mei losse stuelen te wurkjen kin der sawol lytse as foar grutte groepen in geskikte opstelling makke wurde.

De Grifformearde tsjerke fan Lollum is ûnder-wyls (hast) oerdroegen oan de Stifting Gredid-hoekekathedraal. Dy stiet foar de opjette om in passende bestimming foar dit unike ge-bou te sykjen. Wilens is it idee opfette om fan de Grifformearde tsjerke in regionaal sin-trum foar advys en begelieding op it gebiet fan ôfskie, útfeart en rou te meitsjen. Dêrfoar moatte der wol kreaken yn 'e tsjerke komme dêr't alle aspekten fan it lêste ôfskie en út-feart bejochte wurde kinne. De hiele tsjerke sil roistoeltagonklik makke wurde. Fierder sil it mooglik bliuwe om tsjinsten yn dizze tsjer-ke te hâlden lykas kulturele aktiviteiten sa as toaniel, konserten, tentoanstellings ensfh.

Foar de Herfoarme tsjerke fan Waaksens wur-de der noch plannen makke.

3. Foarsjennings

a. Skoalle

Yn de doarpen Lollum en Waaksens hawwe wy op dit stuit relatyf noch in soad jeugd. Dêrom kin hjir in brede skoalle bestean foar beide doarpen. It learlinge-oantal foar it skoaljier 2013-2014 leit op sa'n 40.

De (brede) skoalle yn eigen doarp leit eins alle minsken, sawol jong as âld, nei oan it hert. Hy wurdt sjoen as it hert fan it doarp, boarne fan aktiviteiten, moetingssplak; dus sawol as basistoarsjennings as sosjale foarsjennings is de skoalle ûnmisber.

Ek is it fansels in gemak dat de bern net alle dagen nei in oar doarp ta brocht hoege te wurden of der sels hinne fytse moatte. In skoalle yn it eigen doarp hâldt it doarp libben en jong. Eitsenien is it der wol oer iens dat de skoalle wol kwaliteit hawwe en hâlde moat. De skoalle is net allinne in moetingssplak foar de bern. Ek heiten en memmen, pakes en beppes en elts dy't dat wol, kin sa út en troch telâne op skoalle (krystferieningen, mestykútferieningen). Ek wurde âlders gauris frege om te hantlangjen by spultsjesdagen en reiseskes. Sa hat de skoalle ek foar oaren in sosjale funksje. Der is eins mar ien mooglikheid om de skoalle oerein te hâlden en dat is soargje foar genôch bern. Dochts is ek yn us doarpen de lanlike tendins fan de krimp te merkbiten. De kommende jierren sil it oantal bern seker sakje. It oantal learlingen dat de kommende jierren de skoalle ferlit, kin, foarsafier't men no sjen kin, net kompinsearre wurde troch it oantal nije pjutten. Oft de skoalle op 'en doer bestean bliuwe kin yn dizze tiden fan krimp, fúzjes en jildkrapte is net mei wissichheid te sizzen.

Doel:

- Skoalle behâlde.

Hoë:

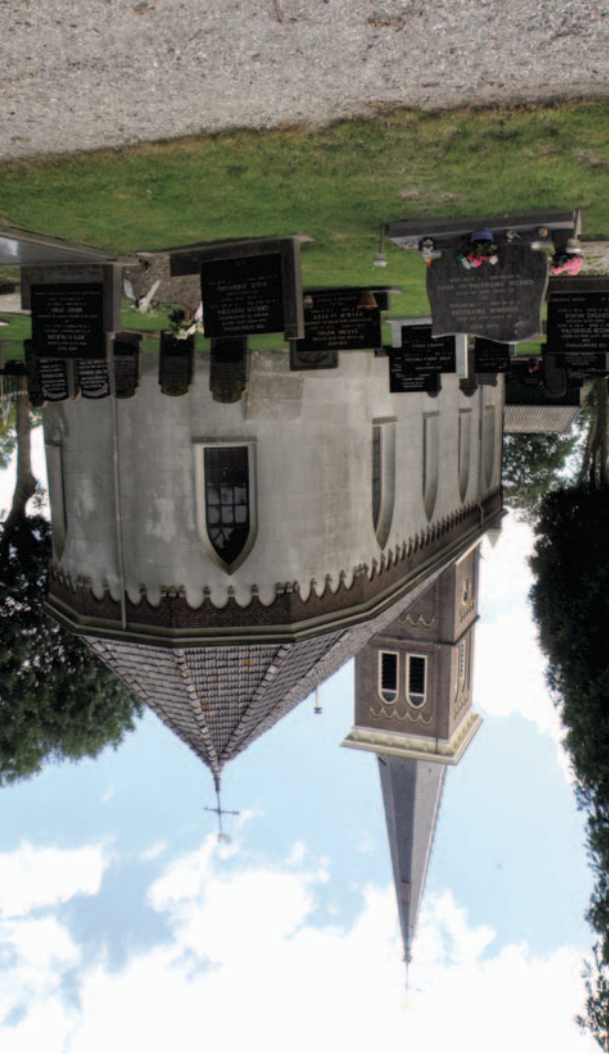
- Besykje jonge húshâldingen yn Lollum en Waaksens te krijen/hâlden.

Per 1 jannewaris is de Lytse Byb spytigernôch sletten troch besunigingsmaatregels.

b. Biblioteek

c. Tsjerken/tsjerkegebouwen

Yn de doarpen Lollum en Waaksens steane trije byldbepalende tsjerken: de 12de-ienske Herfoarme tsjerke en de Grifformearde tsjerke út it begjin fan de 20ste ieu yn Lollum en de 12de-ienske Herfoarme tsjerke yn Waaksens. Alle trije binne no noch yn gebrûk foar de sneinske earetsjinst. Mar troch it krimpende tal gemeenteliden en dêrmei de ynkomsten en it hieltyd djoerder wurdende ûnderhâld is it net mear mooglik foar de tsjerklike gemeente fan Lollum-Waaksens om de tsjerken sels te behearen. Der is foar keazen om de tsjerken ûnder te bringen yn stiftingen dy't de tsjerken ferhiere kinne oan de tsjerklike gemeente en oan oare brûkers. Foar de tsjerklike mienskip is it goed dat der in plak is en bliuwt om byinoar te kommen. Dochts moat der ek sjoen wurde nei oar gebrûk fan de tsjerkegebouwen.

2. Sosjaal geografyske gegewens*

	2012	2012	1-jan-14	1-jan-14
Oantal ynwenners:	355	85	347	87
Manlju	182	50		
Froulju	173	35		
Leeflydspou:				
0-14	21%	23%		
15-24	13%	7%		
25-44	20%	27%		
45-64	34%	30%		
65+	12%	13%		
Oantal hushaldings	140	30		
Gearstalling hushaldings:				
Tenpersoans-hushalding	19%	10%		
Mei bern	50%	43%		
Sunder bern	31%	47%		
Gem. grutte hushaldings	2,9	2,9		
Oantal wenten	145	30		
Keapwenten	81%	90%		
Hierwenten	19%	10%		

*Dizze gegewens binne ôfkomstich fan it CBS

1. Yntjeding

As wy it oer feroaringen hawwe, wêr hawwe wy it dan oer? As wy de sosjaal geografyske gegevens dy't op de folgjende side steane, ferlykje mei de sifers fan de foarige fykje, dan falt op dat it ynwennertal fan Waaksens stabyl bleaun is (sels in bytsje groei) mei 83 yn 2003 en 87* yn jannewaris 2014.

Yn Lollum leit dat oars. It docht bliken dat der yn Lollum krimp plakfûn hat. Yn 2003 telde Lollum noch 408 ynwenners. Yn de foarige fykje waard noch oanjûn dat it ynwen-nersoantal om de 400 skommeljen bleau. Yn 2012 wie it oantal ynwenners lykwols al weromrûn nei 355 minsken en per 1 jannewaris 2014 is it oantal weromrûn nei 347*.

Dy krimp giet geliedlik, mar yn tsien jier tiid is it ynwennertal dochs mei 61 weromrûn, dat wol sizze in efterútging fan goed 14%! Dat binne sifers dy't te tinken jowe. De kategory ynwenners tusken de 45 en 64 jier is mei 34% relatyf it grutst. Dat betsjut dat de kommende tiid mear minsken 65+ wurde (fergrizing).

De kategory dy't bern krije kin (25-44 jier) is al lytser, nammentlik 20%. It oantal jeugdigen is noch lytser mei 13%. Dat binne sifers dy't de gemeenten waarnimme, mar ek alderhande oare ynstânsjes wêrûnder de Provinsje, skoalbestjoeren, wenningkor-poraasjes ensfh.

Goed ûnderboude útwreidingsplannen (lykas nijbou) wylst der krimp plakfûnt, dêr rinne gemeenten en ynstânsjes net waarm foar. Wat betsjut dat foar de skoalle en de hierhuzen? Koart sein, der komt nochal wat op ús ôf. Spreekbyld? Nee, mar wol de re-allyteit. It is in breed droegen winsk om ús doarpen leefbaar te hâlden en dat kin ek, mar dan moatte wy der wol meiïnoar wat oan dwaan. Yn dizze doarpsfykje komme de fierdere ûntwikkelingen en mooglikheden oan de oarder.

*Dizze gegevens komme fan de gemeentes Littenseradiel en Súdwest-Fryslân.

Ynhâldspjefte

1. Ynlieding

2. Sosjaal geografyske gegevens

3. Foarsjennings

- a. Skoalle
- b. Biblioteek
- c. Tsjerken/tsjerkegebouwen
- d. Doarshûs
- e. Fakatuerbank

4. Frije tiid

- a. Plak foar bern
- b. Plak foar 12- oant 16-jierrigen
- c. Kulturele aktiviteiten
- d. Sportive aktiviteiten
- e. Kuier- en fytspaden

5. Wenjen en wurkjen

- a. (Hier)Wenten
- a1. Goedkeape starterswenten
- a2. Hierwenten
- b. Bedriuwesammeljebou

6. Duorsume enerzjy

- a. Wjnenersjy
- b. Enerzjykoöperaasje

7. Ferkear

- a. Ferkearsfeiligens
- b. Ferkearsfeiligens yn de doarpen
- c. Ferkearsfeiligens rjochting gruttere plakken mei skoallen
- d. Ferkear oer it wetter

8. Bestjoerlike oangelegenheden

- a. Doarpsbelang/gemeenten
- b. Mear jongerein belûke by ferienings
- c. Ferienings klusterje of gearfoegje

9. Kommúnikaasje

- a. Ynternet/webside
- b. Doarpskrante
- c. Gearwurkje/netwurkje

Foar jo leit de nije doarpsfyzje fan Lollum-Waaksens. De reden om dizze fyzje te meitsjen is dat de foarige ferzje datearret fan 2005. It jout us de gelegenheid om nei de takomst te sjen.

Dizze fyzje is ûnder oare ûntstien mei help fan de ynformaasje dy't wy sammele hawwe op twa diskusjesjûnen dy't troch Doarpsbelang belein binne foar de ynweners fan Lollum en Waaksens.

Wat dêrby optoel wie dat der in soad praat waard oer it behâld fan foarsjennings. Foar de minsken dy't meipraten wie dat in wichtige betingst foar it behâld fan de leefberheid yn 'e beide doarpen. Dat is te begripen en ek terjochte. Mar oan de oare kant ûntstiet dêr in spanningstiid, want de wrâld om us hinne feroaret noch altiten yn in heech tempo. Sels yn de tiid dat wy dwaande wienen mei de útwurking fan dizze fyzje, binne der alwer dingen feroare. It ynformaasje-tiidrak is út ein set. De wrâld is net in lyts bytsje feroare yn de lêste tsien jier, de wrâld is kompleet feroare yn it ôfrûne desennium.

Hoe geane wy dêrmei om, hoe soargje wy derfoar dat us libbensromte noflik en leefber bliuwt? Dat freget moed fan us en de reewilligens om mei te feroarjen yn de feroarjende wrâld. Allinne fêsthâlde oan it âlde, is net de oplossing, mar wat dan wol?

Wy besykje yn dizze fyzje in balans te finen tusken feroarjen en behâlden. Dat is mei-inoar sykje nei (nije) mooglikheden. Der binne fansels bedrigings, mar likegoed nije kânsen. Wy wurde útdage om nei te tinken om nettsjinsteande en tanksj alle feroarings de leefberheid yn us doarpen stal te jaan. Dat is in yngewikkeld, mar ek spannend proses.

Waaksens, 31 maart 2014.

Jehannes Herder

Foarsitter Doarpsbelang Lollum-Waaksens

Kolofon

Inisjatyfnummer:
Dorpsbelang Lollum-Waaksens

Begelieding diskusjesjûnen:

Petearlieders:
*Haye Jacob Jorritsma
Holger Bakker
Klaas Hendriks
Chantal van Sluys
Jehannes Herder
Gerrie Folkerts*

Notulisten:
*Michaëla van Beekhuizen
Baukje Westra
Inge Wildschut
Antje Tuinstra
Crista Sieperda
Hilly Velde*

Utwurking en eindredaksje:
Baukje Westra en Inge Wildschut

Koördinaasje:
Jehannes Herder

Foarmjouwing:
John van den Berg

Foto's:
Lykje Veenje, Klaas Hendriks, Jehannes Herder, John van den Berg, Hendrik Jellema

Drukwurk:
WMMedia, Draaisma druk & Print, Dronryp

Subsydjes:
Gemeente Súdwest-Fryslân

© 2014 Dorpsbelang Lollum-Waaksens. Alle rjochten foarbehâlden. Neat út dizze útjefte mei fermannichfâldige wurde, opsein yn in automatysk databestân, of iepenbier makke wurde yn watfoar foarm ek of op watfoar wize ek, elektronyk, meganysk, troch fotokopjen, opnamen of op watfoar wize ek, sûnder foarfgeande skriftlike tastimming fan de útjouwer.

LOLLUM WAAKSENS

DOARPS
FYZZJE
2014
2019